

Β'

“Όλον τὸ ἀνατολικὸν κράτος ἀπὸ τῆς Ζ' μά-
 λιστα ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐφεξῆς ὑπῆρχεν ἐπὶ
 τὸ στρατιωτικώτερον διωργανωμένον, ἰδίως ὅ-
 μως ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ ὑπῆρχεν ὁ τοιοῦτος διορ-
 γανισμὸς ὀλοσχερότερος, διότι πρὸς τοῦτο τὸ
 μέρος τὸ κράτος εἶχεν ἄμεσον γείτονα τὸν φο-
 βρωτέρου τῶν πολεμίων αὐτοῦ, ἦτοι τοὺς μωα-
 μεθανούς. Τούτου ἕνεκεν εἶχεν ὀργανωθῆ ἐνταῦθα
 καὶ εἰδὸς τι τηλεγραφικῆς ὑπηρεσίας, σκοπὸν
 ἐχούσης νὰ ἀναγγέλλῃ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐν
 ἀκαρεῖ πάντα τὰ στρατιωτικὰ κινήματα τῶν
 περὶ τὴν Κιλικίαν Ἀράβων. Ἡ τηλεγραφικὴ αὕτη
 ὑπηρεσία διεξήγετο διὰ πυρσῶν ἀναπτομένων ἐπὶ
 ὀκτῶ ὑψηλῶν ὄχρωμάτων ἀλληλοδιαδόχως κει-
 μένων κατὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν ἀπὸ Ταρσοῦ
 εἰς Κωνσταντινούπολιν. Καὶ ἦσαν τὰ ὀκτῶ ταῦτα
 ἐν περιόπτῳ κείμενα ὄχρωματα τὰ ἐξῆς* πλη-
 σίστατα μὲν τῆς Ταρσοῦ τὸ φρούριον Λούλον,
 κατόπιν δὲ τούτου ὁ Ἀργαῖος, ἔπειτα ὁ Ἰσα-
 μος, μετὰ ταῦτα ὁ καλούμενος Αἰγιαλὸς, ὕστε-
 ρον ὁ λεγόμενος Μάμας, ὃν διεδέχετο ὁ Κίρκος,
 καὶ τοῦτον πάλιν ὁ Μόκιλλος, ἐκεῖνον δὲ ὁ τοῦ
 Ἀγίου Αὐξεντίου βουνὸς, ὃν παρατηρήσαντες οἱ
 ἐπὶ τοῦ ἐν αὐτῷ τῷ Παλατίῳ τοῦ Φάρου ἡλια-
 κοῦ σταθμεύοντες σκοποὶ, ἤπτον καὶ αὐτοὶ τὸν
 φανὸν αὐτῶν, ὥστε ἄμα γενομένης ἐπιδρομῆς τι-
 νος ἐν Κιλικίᾳ, ἡ περὶ τούτου ἀγγελία ἐφθάνεν
 εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐν ὥρᾳ μιᾷ, ἔτι δὲ τα-
 χύτερον εἰς τὰς καθ' ὁδὸν κειμένας ἐπαρχίας,
 αἵτινες ἠδύναντο οὕτω νὰ διατάξωσιν ἀμέσως
 τὰ δέοντα. Ἀνάλογος δὲ τηλεγράφος ὑπῆρχε
 κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ὡσαύτως ἐν Πελο-
 ποννήσῳ, ἕνεκα τῶν συχνῶν ἀπὸ θαλάσσης μωα-
 μεθανικῶν ἐπιδρομῶν. Καὶ ἐνταῦθα δὲν δυνά-
 μεθα νὰ μὴ παρατηρήσωμεν ὀπόσον βραδέως ἐ-
 νίστε ἡ ἀνθρωπότης προβαίνει εἰς τὴν τελειοποίη-
 σιν τῶν ἀπλουστέρων κατὰ τὸ φαινόμενον εὐκο-
 λιῶν τοῦ βίου. Ἐν τῇ Η' ἑκατονταετηρίδι ὑ-
 πῆρχον πρόχειρα πάντα τὰ συστατικὰ τὰ ἀπαρ-
 τίζοντα τὸν τελειότερον ἐνῆξιον τηλεγράφον.
 Πρῶτον αὐτῆ τοῦ τηλεγράφου ἡ ἰδέα, δεύτερον
 οἱ ἀναγκαῖοι πρὸς διαβίβασιν τῶν σημείων πύρ-
 γοι, τρίτον, ἡ πρὸ καιροῦ γνωστὴ τοιαύτη ἡ
 τοιαύτη συμβολικὴ γραφὴ, οὐδ' ἀπῆρτετο, εἰμὴ
 νὰ συνδυασθῶσι τὰ τρία ταῦτα στοιχεῖα, ἵνα δια-
 βιβάζωνται πύρρωθεν καὶ τάχιστα αἱ ποικιλώ-
 τερα εἰδήσεις. Οὐχ ἤπτον ὁ συνδυασμὸς οὗτος
 δὲν ἐγένετο, ἀλλὰ περιορίζοντο εἰς τὸν στοι-
 χεῖωδῆ διὰ φρυκτωρίων τηλεγράφον, καὶ ἐδέησε
 νὰ παρέλθωσι χίλια ἔτη πρὶν ἢ κατορθωθῆ τὸ
 ἀπλοῦστατον ἐκεῖνο ἐπιτόμημα, τοῦ ὁποίου τότε
 ἐπῆλθε μετ' οὐ πολὺ καὶ διὰ μιᾶς σχεδὸν ἡ
 βαγδακία διὰ τοῦ ἡλεκτρικοῦ σύρματος τελειο-
 ποιήσις.

* Ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ δημοσιευθέντος ὑπὸ τῆς

κ. α. Αἰμιλίας Νουσοῦρμ «Ἡμερολογίου τοῦ Σχίλ-
 λερ», ὁ μέγας ποιητὴς ἐκράτει μέχρι λεπτοῦ λο-
 γαριασμὸν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων του, κατέ-
 γραφε δὲ λεπτομερῶς τὰ ἐπιπλα, τὰ ἐνδύματα,
 τὰ μαγειρικὰ σκεῦῃ κλπ. τῆς οἰκογενείας του.

Ο ΚΑΦΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΦΕΝΕΙΑ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΟΘΩΜΑΝΟΙΣ

Ἐκ τῶν τοῦ Στ. Δ. Βυζαντίου.

« Ἄς σπεύσωμεν, λέγει ὁ Ἀλφόνσος Κάρρ, νὰ
 λαλήσωμεν περὶ τῶν τουρκικῶν ἔθῶν καὶ ἐθί-
 μων, ἐν ὅσῳ ὑπάρχουσιν ἀκόμη, ἔστωσαν καὶ ὀ-
 λίγοι, Τοῦρκοι, διατηροῦντες τὰ ἑαυτῶν ἦθη καὶ
 ἔθη. Διότι, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν συνανάρα-
 σιν τῶν ἐθνῶν, μετὰ ἑκατὸν ἔτη δὲν θέλει ὑ-
 πάρχει πλέον Τοῦρκος, οὔτε ἀξίζει τὸν κόπον
 ἵνα δαπανήσῃ τις χρόνον καὶ χρήματα, ὅπως
 ἴδῃ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὅ τι βλέπει, καὶ
 πολὺ φυσικώτερον, ἐν τῇ ἰδίᾳ του πατρίδι φρα-
 κοφόρους τοὺς ὑπῆρέτας, χειριδοφόρους τοὺς θυ-
 ρωροὺς, ἀσκεπεῖς τοὺς τραπεζοκόμους, τὰς γυ-
 ναῖκας διευθετουμένας τὴν κόμην ὑπὸ τιγος μα-
 θητῶν τοῦ περιφημότερου κομμωτοῦ τῶν Παρι-
 σίων, ἐσφιγμένας ἐντὸς βαλαινιωτῶν ἐπανωκορ-
 μίων καὶ χορευούσας τὸν στρόβιλον μετὰ τοῦ
 πρώτου συνηθέντος αὐταῖς ἐν τῷ χορῷ. Μετὰ ἐ-
 κατὸν, λέγει, ἔτη, ἐν τοῖς καφενεῖοις τοῦ Καί-
 ρου καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θέλει ἀναγι-
 νώσκει τις ἐπιγεγραμμένον εἰς πέντ' ἐξ γλώσσας:
 Ἐδῶ δὲν καπνίζουσι μετὰ πεντήκοντα ἔτη,
 αἱ θολίαι μετὰ τριάκοντα, τὰ διηρθρωμένα ζυ-
 λοπέδιλα μετὰ δέκα, δημοκρατικὴ ἐφημερίς
 μετὰ πέντε, ὀδὸς Λαφαυέττου μεθαύριον, ζω-
 μὸς κατ' οἶκον σήμερον ἴσως ὀρκωτὰ δικα-
 στήρια.»

Καὶ τῷ ὄντι, καθὼς ἀτμοδρομοῦσιν ἀπὸ τι-
 νων ἐτῶν τὰ πράγματα, αἱ προρρήσεις αὐται
 τοῦ εὐφρεστάτου συγγραφέως τῶν Σρηκῶν, καὶ
 τοι ὑπερβολικώτερον πως ἐκπεφρασμέναι, φαί-
 νονται ὄχι ἀπραγματοποιήτοι, καὶ, εἰκάζων τις
 ἐκ τῶν ἤδη γεγονότων, δύναται νὰ δισχυρισθῆ
 ὅτι, μετ' ὀλίγα ἔτη, ἡμεῖς, ὅσοι παρευρέθημεν
 εἰς δύο κοινωνίας καὶ εἰς δύο βίους ἐθνικούς,
 δὲν θέλομεν ἀναγνωρίζῃ, οὐχὶ ἀλλήλους, ἀλλ'
 οὐδὲ ἡμᾶς αὐτούς. Τόσον ταχέως παρασυρόμεθα
 ὑπὸ τοῦ βέβηματος τῆς μιμήσεως καὶ τῶν και-
 νοτομιῶν.

* *

Τὸ καφενεῖον ἀναπληροῖ παρά τοῖς Ὀθωμα-
 νοῖς τὴν λésχην, τὸ θέατρον, τὸ ἀναγνωστήριον
 ἐκεῖ ὁ Τοῦρκος ὄχι μόνον εὐρίσκει τὸν ἄφρευκτον
 δι' αὐτὸν καχθὲν καὶ τὴν οὐχ ἤπτον ἄφρευκτον
 πίπαν, ἀλλ' ἐκεῖ ἀνταμόνει τὸν φίλον του, μαν-
 θάνει τὰ τῆς ἡμέρας νέα, συνδιαλέγεται ἢ με-
 λετᾷ περὶ τῶν ὑποθέσεων του ἐκεῖ θεωρεῖ τὸ
 ἐσπέρας τὸ Χιχιγιάλ ἢ ἀκροᾷται τοῦ Μετδάχη
 ἐκεῖ ἐπὶ πᾶσι καὶ καλλωπίζεται διότι μετὰ τῶν

καφενείων εἶνε πολλαχοῦ ἠνωμένα καὶ τὰ κουραῖα εἰς δὲ τοὺς κούρεις τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου ὅλοι οἱ ἄνδρες κείρονται τὰς κεφαλὰς ἐν χρῶ, ὑποχωροῦσιν ἀδιαφιλονεικῶς τὰ πρωτεῖα οἱ τῆς Εὐρώπης.

Τὸ πρῶτον καφενεῖον (καρχεχανε) συνέστη ἐν Κωνσταντινουπόλει τῷ 1554 ἐπὶ Σουλεϊμάνου τοῦ Μεγάλου, ὑπὸ τινος Χαλεπλή, ὀνομαζομένου Σοῦμς, ὅστις, μετὰ τρία ἔτη, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του μετὰ πεντήκοντα χιλιάδων φλωρίων κέρδους. Διότι, ἂν καὶ ἡ ἀνανηπτική δύναμις τοῦ φυτοῦ τούτου εἶχεν ἤδη γνωσθῆ πρὸ πολλοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀραβὸς Σσεῖχη Σσεδελη ἢ ὑπὸ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Ὀμάρ, γευσταμένου κατὰ τύχην ἀπὸ τῶν κόκκων τοῦ χαμοδένδρου τούτου εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρου Ὁζάν, πλησίον τῆς Σεμπιδ, ὅπου διέτριβεν ἐξόριστος, ἢ χρῆσις του ὅμως δὲν ἦτον διαδεδομένη εἰμὴ ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, τῇ Συρίᾳ καὶ τῇ Αἰγύπτῳ μόνον· ἐν δὲ τῇ Κωνσταντινουπόλει δὲν ἦτον γνωστὸν τὸ ποτὸν τοῦτο εἰμὴ ἐξ ἀκοῆς καὶ ἐκ διηγήσεως τῶν Χατζήδων· ἅμα ὅμως ἐγνωσθη, πλῆθος καφενείων ἠνοίχθησαν, ὅπου συνήρχοντο κυρίως οἱ ἀργοὶ, οἱ Δεσβίται, οἱ ποιηταὶ, καὶ ἐν γένει οἱ θεωρητικοὶ καὶ ἀφρημένοι. Ἐπωνομάσθη δὲ, δι' ἐνὸς τῶν εἰς τὴν Ἀραβικὴν γλώσσαν πολυαριθμῶν τοῦ οἴνου ἐπιθέτων, καρχε, ὡς κόπτον τὴν ὄρεξιν. Ἐπὶ Μουράδ δὲ τοῦ Δ' τῷ 1633, τὰ καφενεῖα ἐλείσθησαν καθ' ὅλην τὴν ἐπικράτειαν, ἢ δὲ χρῆσις τοῦ τε καφέ καὶ τοῦ καπνοῦ ἔμεινεν ἀπηγορευμένη δι' ὅλης τῆς βασιλείας αὐτοῦ τε τούτου τοῦ Σουλτάνου καὶ τοῦ διαδόχου του Ἰβραήμ. Ὅταν δὲ ἐπὶ Σουλτάν-Ἀχμέδ τοῦ Δ' ἐπανελήθη, ἐγένετο χρεῖα νὰ ἐκδοθῆ ἐπὶ τούτῳ φετῶς ὑπὸ τοῦ Μουφτῆ Μπεχαγῆ-Μεχμέδ-ἐφέντη, ἐπιτρέπων τὴν χρῆσιν ἀμφοτέρων, πρὸς μέγα τῶν ὀρθοδόξων Ὀθωμανῶν σκάνδαλον.

Τὸν καχβὲν ὀνομάζει ποιητὴς τις Ὀθωμανὸς μαυρὸν ἐχθρὸν τοῦ ἔθνου· τὰ δὲ καφενεῖα σχολεῖα τῶν γράσεων (μεκτέμπε ἱρράν). Μετ' αὐτοῦ δὲ εἶνε στενωδὸς συνδεδεμένος ὁ καπνός, καὶ χωρὶς αὐτῶν τῶν δύο συστατικῶν οὔτε συναναστροφή, οὔτε διασκέδασις, οὔτε ὑπόθεσις τελειώνει ἐν Τουρκίᾳ. Εἶνε δὲ πολλοὶ, οἱ ὁποῖοι πίνουσι ἐως τριάντα φλυζάνια τὴν ἡμέραν, τὰ ὁποῖα ὅμως εἶνε μικρότατα. Κανεὶς δὲ οὐτ' ἐργάζεται, οὔτε σκέπτεται, οὔτε διασκεδάζει, οὔτε φιλοφρονεῖ τὸν φίλον του χωρὶς νὰ καπνίσῃ. Ἡ δὲ πίπα εἶνε, παρεκτός τούτων, καὶ τρόπος πολιτικῶς, ὅστις, καθὼς ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἢ πρὸς τοῦ ταμβάκου, δίδει καιρὸν εἰς τὸν μέλλοντα νὰ ἀποκριθῆ, σκεπάσει τὸν ἄκαιρον γέλωτα ἢ δυσάρεστον ἄρνησιν, δίδει ἔμφασιν εἰς τὸν λόγον, κτλ. κτλ. Ποιητὴς δὲ τις Τούρκος λέγει ὅτι «τὰ νέφη τῶν φροντίδων διασκεδάζονται ὑπὸ τοῦ νέφους τοῦ καπνοῦ.» Ὁ Τούρκος ὅμως δὲν

καπνίζει, ἀλλὰ πραγματικῶς πίνει τὸν καπνόν· οἱ δὲ ἄριστοι καπνοπόται εἶνε ἐν τῇ Τουρκίᾳ· διότι καὶ ὁ τρόπος τοῦ καπνίζεσθαι, καὶ τὸ πιάσιμον, καθὼς καὶ τὸ φέρισμον, τῆς πίπας καὶ τοῦ ναργιλῆ, ἀρμόζουσι κάλλιστα πρὸς τὴν ἐμβρίθειαν τοῦ καθῆσθαι καὶ φέρεσθαι τῶν Ἀσιανῶν. Καπνίζουσι δὲ ἐπίσης καὶ πολλοὶ τῶν γυναικῶν, καὶ μάλιστα αἱ Τούρκισσαι, Ἀρμένιαὶ καὶ Ἑβραῖαι· βάλλουσι δὲ συνήθως καὶ ἀγάλογον ἢ κούρσια ἐπὶ ἀναμμένου τοῦ καπνοῦ· διότι τὰ ἀρώματα καὶ αἱ εὐωδία εἶνε μία τῶν ἡδονῶν τοῦ Ὀθωμανοῦ.

Οἱ δὲ τερμακῆδες ἐνόνουσι μετὰ τοῦ καπνοῦ καὶ ὅπιον καὶ ἄλλας μεθυστικὰς καὶ ναρκωτικὰς οὐσίας, ὑπάρχουσι δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει καφενεῖα, διατηρούμενα ὑπὸ Ἀράβων, ὅπου πωλεῖται, παρεκτός τοῦ ὀπίου, καὶ ἐσάρ καὶ χασίς καὶ ἄλλα ναρκωτικά. Ἀλλὰ τὴν χρῆσιν τῶν ναρκωτικῶν τούτων, καὶ ἰδίως τοῦ ὀπίου, ὀλιγόστεισεν ἀπὸ τινος χρόνου, ἐν Κωνσταντινουπόλει τοὐλάχιστον, ἢ κατάχρησις τῶν μεθυστικῶν ποτῶν.

* *

Εἰς τὸ Ταχμίζι ἐκοπανίζετο ἄλλοτε μόνον ὁ γνήσιος καφὲς τοῦ Ἰεμέν· ἀλλὰ μετὰ τὴν μάχην ἰδίως τοῦ Νετζιμπ, διακοπίσεως τῆς μετακομίσεως τοῦ προῖόντος τούτου τῆς Ἀραβίας, οἱ καφεπόται τῆς Βασιλευούσης συγκατέβησαν καὶ μέχρι τῶν ἀπὸ τῆς Ἰαμαϊκῆς καὶ τῶν Βουρβανείων νήσων μετακομιζομένων κόκκων, καὶ αἱ θύραι τοῦ Ταχμίζιου ἠνοίχθησαν καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Γκιοῦρ-καφέν. Εἰς τὸ κατὰστημα δὲ τοῦτο ἐμβαίνων τις παρετήρει εὐρώστους νέους καταφέροντας πολλοὺς ἐνταῦθ' ἐντὸς ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μαρμαρίνου ὄλμου τοὺς ἀνὰ χεῖρας αὐτῶν κοπάνους (τοκμάκ), οἱ ὁποῖοι, ἐξ ἀπλῆς κατεσκευασμένοι πύξου, εἶχον παράδοξόν τινα φήμην, γινόμενοι κατ' ἔτος πολυτιμότεροι ἑαυτῶν, καὶ καταπνύοντες νὰ πωληθῶσι μέχρι πεντακοσίων ὁ εἰς γροσίων καθότι, εἴτε κατὰ πρόληψιν, εἴτε καὶ ἐκ πολυχρονίου πείρας, ὑπῆρχεν ἰδέα ὅτι ὅσα ἐπαλαιούντο, τόσα ὀλιγώτερον διέφθειρον τὸ ἄρωμα τοῦ κοπανιζομένου καφέ. Οἱ κοπανισταὶ οὗτοι ἐξέλιπον πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὁ δὲ ἀτμός, ἀναλαβὼν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν του καὶ τὴν βιομηχανίαν ταύτην, κινεῖ ἤδη χιλίους διὰ μιᾶς σιδηροῦς κοπάνους, οἵτινες, καταπίπτοντες ἐξ ὑπαμοιβῆς εἰς τὰ ἐπὶ τούτῳ ἰγδία, κοπανίζουσι εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον τὸν καφέν, διανεμόμενον ἐντεῦθεν εἰς ὅλα τῆς πρωτεύουσας τὰ καφενεῖα καὶ τὰς πλειοτέρας τῶν πολιτῶν οἰκίας.

ΤΑ ΠΤΗΝΑ ΕΝ ΚΑΙΡῶι ΧΟΛΕΡΑΣ

Ἐν τινι γερμανικῷ ἐπιστημονικῷ περιοδικῷ ἐδημοσιεύθησαν πρὸ τινος παρατηρήσεις γενόμεναι ἐπὶ τῶν πτηνῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς χολ-